

FORSÆTISRÁÐUNEYTIÐ

Valhöll á Þingvöllum

Úttekt og stefnumörkun

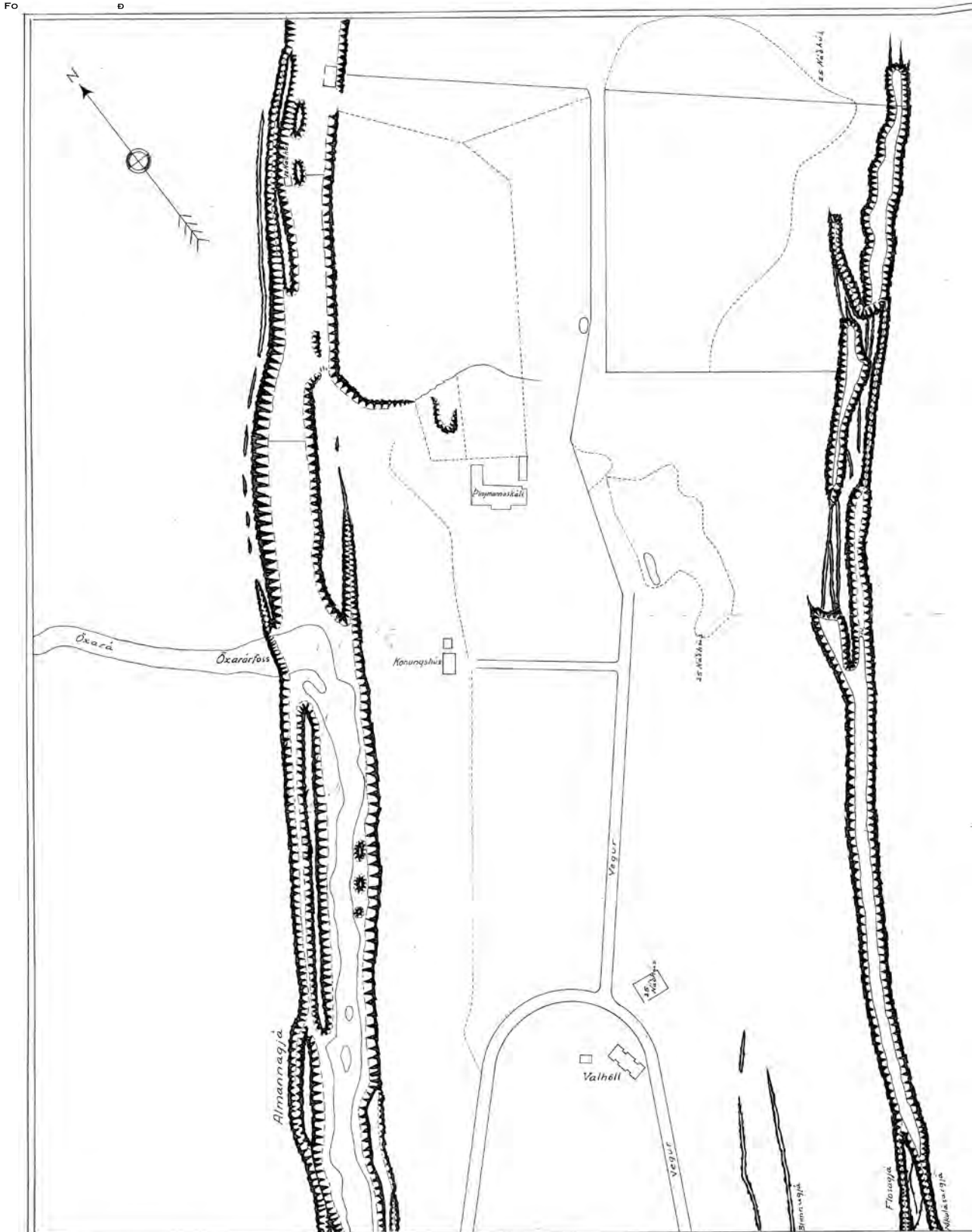
140 Valhöll á Þingvöllum

Þorsteinn Gunnarsson, arkitekt
Ríkhartður Kristjánsson, verkfræðingur

Efnisyfirlit

Inngangur	3
Byggingarsaga Valhallar	6
Reist gistihús á Þingvöllum	6
Framkvæmdir vegna Alþingishátíðarinnar 1930	11
Breytingar 1930-2005	15
Lýsing á mannvirkjum	21
Framhús	21
Salur	25
Suðurhús	27
Eldhúsálma	29
Hótelálma	31
Meningarsögulegt gildi Valhallar	34
Listrænt gildi Valhallar	37
Valhöll	37
Framhús	37
Salur	39
Suðurhús	40
Eldhúsálma	40
Hótelálma	40
Notagildi Valhallar	42
Tæknilegt ástand	44
Tæknilegt ástand utanhúss	46
Tæknilegt ástand innanhúss	54
Tæknikerfi hússins	57
Framtíð Valhallar	62
Valhöll varðveitt í lítt breyttri mynd	63
Ný Valhöll á nýjum stað	63
Ný Valhöll á núverandi stað	65
Ný Valhöll og varðveitt framhús	66
Tillögur	68
Viðauki: Uppdrættir	

ÞINGVELLIR.

1. Uppdráttur sem sýnir Valhöll á upphaflegum stað við Kastala uppi á Völlunum. Konungshús reist 1907 stendur á bala undir brekkunni á mótis við Öxarárfoss, norður af því er þingmannaskálinn. – Þjóðskjalasafn Íslands.

Inngangur

Í þessari greinargerð, sem unnin er að beiðni Halldórs Ásgrímssonar forsætisráðherra, er sagt frá úttekt á gistihúsinu Valhöll á Þingvöllum og hugmyndum um framtíð þess.

Eftir að húsið var skoðað í fylgd forsætisráðherra hinn 12. september 2005 voru gerðar á því skipulegar vettvangsskoðanir dagana 15., 19., 21. og 22. september. Í október var aflað gagna um sögu hússins, tekin saman lýsing á mannvirkjum og byggingarsaga Valhallar skrásett. Hinn 29. september var elsti hluti hússins mældur og gerðir af honum uppdrættir sem yfirfarnir voru á staðnum 17. október. Í desember var unnið að seinni hluta greinargerðarinnar, tekin saman lýsing á tæknilegu ástandi hússins, lagt mat á menningarsögulegt og listrænt gildi þess og fjallað um notagildi þess. Að því búnu var framtíð Valhallar hugleidd í ljósi úttektarinnar og settar fram tillögur um stefnumótandi aðgerðir. Helstu niðurstöður voru kynntar forsætisráðherra á fundi 14. desember og Þingvallanefnd tæpri viku síðar, eða 20. desember.

Að úttektinni hafa unnið þeir Þorsteinn Gunnarsson arkitekt og Ríkhartur Kristjánsson verkfræðingur. Sigurður K. Oddsson þjóðgarðsvörður og Sigurður Gíslason, arkitekt á byggingadeild forsætisráðuneytis, hafa útvegað höfundum mikilsverð gögn sem snerta framkvæmdir, umsýslu og eftirlit með þjóðgarðinum og mannvirkjum innan hans. Jón Torfason skjalavörður hefur liðsinnt höfundum við að hafa uppi á gömlum uppdráttum og öðrum heimildum á Þjóðskjalasafni Íslands og Inga Lára Baldvinsdóttir, deildarstjóri myndadeildar Þjóðminjasafns, hefur dregið fram gamlar ljósmyndir frá Þingvöllum, hvort tveggja í þeim tilgangi að varpa ljósi á byggingarsögu Valhallar. Þá hafa arkitektarnir Magnús Skúlason, Sigurður Gíslason og Páll Hjaltason veitt höfundum upplýsingar um viðhald og endurbætur á Valhöll síðustu tvo áratugina. Höfundar hafa átt gagnlega fundi með Kristbjörgu Kristinsdóttur, núverandi hótélstjóra, um hótélreksturinn, en öllum helstu athugasemdum hennar er haldið til haga í kaflanum um notagildi Valhallar. Hjalti Sigmundsson, byggingartæknifræðingur á verkfræðistofunni Línuhönnun, aðstoðaði höfunda við mælingar á staðnum og byggingarrannsóknir. Árni Árnason, verkfræðingur á verkfræðistofunni Línuhönnun skoðaði Valhöll með tilliti til brunavarna og skrifaði minnisblað um þá skoðun.

Byggingarsaga Valhallar er þrískipt: Í fyrsta hluta er sagt frá smíði hússins og stækkun þess á upphaflegum stað, í öðrum hluta er greint frá flutningi hússins ofan af Völlum og framkvæmdum vegna Alþingishátíðarinnar 1930 og í þeim þriðja eru tundaðar endurbætur sem gerðar hafa verið á árabílinu 1930-2005.

Lýsing á mannvirkjum tekur bæði til ytri og innri gerðar og er í fimm köflum: Fyrst er lýst upphaflegu framhúsi ásamt stækkun þess til vesturs. Þá tekur við lýsing á veitingasalnum sem byggður var 1930. Í þriðja lagi er lýst suðurhúsi sem hýsir snyrtingar sunnan við veitingasalinn. Í fjórða lagi er lýst eldhúsálmum, annars vegar upphaflegu eldhúsi frá 1930

og hins vegar stækkun þess frá 1976. Í fimmta og síðasta lagi er lýst hótélálmum sem er nyrsti hluti Valhallar.

Í kafla um menningarsögulegt gildi Valhallar er komist að þeirri niðurstöðu að það sé töluvert, þótt það þyki ekki nægilega mikið til að standa undir friðun. Er m.a. lítið til þess að með smíðinni 1898 var hrundið í framkvæmd hugmyndum sem fyrst voru viðraðar á þjóðfundinum 1851 og þar hafi ráðamenn þjóðarinnar komið saman á hátíðarstundum og tekið á móti erlendum þjóðhöfðingjum. En mestu skiptir að Valhöll er hluti af Þingvöllum.

Fjórði kafli greinargerðarinnar fjallar um listrænt gildi Valhallar, annars vegar húsasamstæðunnar allrar, hins vegar einstakra húsa. Er skemmst frá því að segja að listgildi heildarinnar er metið lítið, en salurinn þykir hannaður af list og framhúsið, bæði fyrir og síðar, vera í góðum hlutföllum; hvort tveggja má þó muna sinn fífil fegri.

Kafli um notagildi Valhallar byggir á vettvangsskoðun höfunda, athugun á grunnmyndum og viðræðum við Kristbjörgu Kristinsdóttur hóteltjóra og starfsfólk hennar. Lélegt notagildi hússins helgast öðru fremur af því að húsasamstæðan hefur orðið til á löngum tíma og stöðugt verið bætt við eftir þörfum, án þess að hagræðis hafi verið gætt í innra skipulagi.

Sérstakur kafli fjallar um tæknilegt ástand Valhallar og er hann ríkulega myndskreyttur, enda er í þessu efni sjón sögu ríkari. Kaflinn er í þrem hlutum. Fyrst er fjallað um tæknilegt ástand utanhúss – þök, útveggi, glugga, gler og hurðir – þvínæst um ástand innanhúss – gólf, veggi og loft – og loks um tæknikerfi hússins. Tæknilegt ástand hússins er metið lélegt, kerfin ósamstæð og þær endurbætur, sem gerðar hafa verið, oftast mjög áberandi og í engu samræmi við þær gæðakröfur sem gerðar eru til bygginga innan þjóðgarðsins.

Í lokakafla greinargerðarinnar eru reifaðir fjórir ólíkir möguleikar á framtíðarskipan Valhallar og þeir vegnir og metnir í ljósi úttektarinnar og Stefnumörkunar fyrir þjóðgarðinn á Þingvöllum 2004-2024. Fyrsti kosturinn er varðveisla á Valhöll í lítt breyttri mynd, annar kostur að reisa nýja Valhöll á nýjum stað, sá þriðji að reisa nýja Valhöll á núverandi stað og sá fjórði, sem er afbrigði af þeim þriðja, að reisa nýja Valhöll en varðveita framhúsið. Síðasta kostinum fylgja uppdrættir til skýringar sem sýna útlit framhússins ýmist núna eða 1930 þegar það var flutt á sinn núverandi stað.

Í lok greinargerðarinnar eru settar fram eftirfarandi tillögur:

- Lagt er til að Valhöll verði öll eða að hluta rífin og reist verði ný bygging á grunni hennar í samræmi við þarfalýsingu sem unnin yrði í samráði við hagsmunaaðila. Lögð verði áhersla á að framkvæmdin auki hið sérstaka gildi, sem Þingvellir hafa, og stuðli að ánægjulegri dvöl þeirra sem heimsækja

Valhöll á Þingvöllum - Úttekt og stefnumörkun

- þjóðgarðinn.
- Lagt er til að efnt verði til opinnar samkeppni um hönnun hússins í samræmi við samkeppnisreglur Arkitektafélags Íslands. Yrði annað hvort gengið út frá algerri nýbyggingu eða varðveittu framhúsi gömlu Valhallar að viðbættri nýbyggingu, eins og lýst er í kaflanum um framtíð Valhallar.

